

EGY SZT-GELLÉRTHEGYI URIHÁZ.

RITKÁN NYILIK építészeinknek alkalom arra, hogy egy család otthonát egy- ségesen, annak belső berendezésével együtt teremtsék meg, úgy hogy az épület külseje a belső berendezéssel teljesen összhangzó legyen.

Míg a bérházak tervezésében az építés feladata a célszerű beosztáson és nagyobbára csak a külső arkitektonikus művészi megoldásban úgyszólván kimerül, itt alkalom kínálkozik arra, hogy művészi ihlettségének melegét az épület minden zugába lehelje.

Hálás az ilyen feladat kívált akkor, ha az építettő, az anyagi korlátok meghatározásán kívül, szabad kezet enged a tervezőnek.

Így járt el az e füzet képein bemutatott úriház műértő tulajdonosa, dr. Bayer Dezső, aki lakóházának és egész berendezésének tervezését Hoepfner Guido és Györgyi Géza építő- művészekre bízta.

Helyén valónak látjuk, hogy e sikerült úri otthonnak néhány részletét ábráinkban bemutassuk s ezzel egyúttal bizonyosságot tegyünk műiparunk fejlettségéről.

Maga az úriház Budapest egyik legszebb pontján, a Gellérthegy déli lejtőjének közep- magasságában áll. Az ott érvényesülő gyönyörű panorámának lehető legteljesebb kihasz-

nálása volt a tervezők egyik főterekvése. Érdekes, bár meglehetősen nehéz feladat volt a meredek lejtőnek művészi megoldása, mely- lyel a tervezők festői hatásokat tudtak elérni.

Nem hivatása lapunknak, hogy az épü- let részletes arkitektonikus ismertetését adja; ábráink magyarázatául csak röviden megem- lítjük, hogy a földszintet gazdasági helyisége- ken kívül vendégszobák foglalják el, míg a magas földszinten a reprezentatív, az I-ső emeleten pedig a lakóhelyiségek vannak.

Célszerű és ötletes megoldást mutat a sétaterrasz-nak felhasznált, faragott kőből készült, hatalmas kerítésfal.

A modern kényelmi és egészségi beren- dezéseket (líft, vacuum cleaner, közp. fűtés, garage) mind megvannak a lakóházban.

A belső berendezésben közreműködött műiparosaink a következők: Gelb M. és Fiai (szalon, női háló és fogadó); Thék-féle gyár és Fischer Zsigmond kárpitos (úri dolgozó- szoba, Hall és ebédlő); Lengyel Lőrinc Szeged- ről (férfi háló, gyermek- és reggeli szoba); Róth Miksa (üvegmozaik munka); Szabó Antal (szobrászmunka); Jungfer Gyula (múlakatos- munka); Kissling R. és Fiai (csillárok); Zsolnay- gyár (fayence-falburkolatok).

Sz.

KÜLFÖLDI IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK.

LONDON, PÁRIS, MÜNCHEN, DARMSTADT, BÉCS, PRÁGA.

Az idei nyár bőséges alkalmat adott arra, hogy a kultúr nemzetek újabb iparművészeti törekvéseit és alkotá- sait tanulmányozhassuk és egymással összehasonlítsuk. Németországban két gondosan előkészített kiállítás: a müncheni és darmstadti, a délnémet iparművészet roha- mos haladásáról tesz tanúságot; Londonban, a nagy felkészüléssel, óriási pénzüsszeggel és két nagy nemzetnek lelkes közreműködésével rendezett Franco-British Exposi- tion a francia és a brit nemzetnek a művészet, ipar, valamint az emberi tevékenység minden egyéb ágában való munkásságáról ad képet; mellette húzódik meg szerényen a magyar kiállítás; Párisban, a Grand Palais-

ban nagyarányú lakásberendezési kiállítás a francia bútór- és vele rokon iparok mai állapotát mutatja, Prágában a kereskedelmi és iparkamara meglepően nagyarányú és ügyesen rendezett kamara kerületi kiállításával vonzza a látogatókat, végül Bécs legújabb művészeti egyesülése, a Kunstschau zászlaja alá sorakozó művészek, a bécsi hipermodern művészeti alkotásokat állítják ki új kiállí- tási csarnokukban.

E kiállítások megtekintése nyomán legszembeötlőbb jelenségként följegyezhetjük, hogy a francia, sőt az angol iparművészek is — csekély kivételtől eltekintve — ma még a XVII. és XVIII. század művészeti stílusainak

formakincseiből táplálkoznak. A barokk, rokokó és az empire stílus formanyelvével élnek és hűségesen utánozzák a múzeumokban és palotákban őrzött műkincseket. Különösen áll ez a bútorigarról. A párisi Grand Palaisban látható mintegy 200 szobaberendezés közül csak kettő-három akad, amely nem készült valamely történelmi stílusban.

A modern művészetnek éppily mostoha viszonyát tünteti fel a londoni franco-british kiállítás, ahol az angolok a Queen Anne, a franciák pedig a Lajosok stílusainak szellemében készült szobaberendezések hosszú sorozatával szerepelnek. A brit kiállításon hiába kerestük Ashbee, Voysey, Baillie Scott, Mackintosh és a többi jeles művész alkotásait. Nyilvánvaló, hogy csak szórványosan, a kor szellemétől áthatott egyes műbarátok home-juk részére készülnek tervezeteik; a nagy árúházak, gyárosok, szóval a tömegtermelés nem szorult tervező művészekre. Nekik megfelel a rajzoló, aki a dédapák hagyatékát fűgén utánozza, kombinálja, változtatja, akinek ilyenképp tehát önállóan alkotni nem is kell. Az ötvös-ipar hasonló jelenségeket mutat fel. Az angol és francia ötvösök bámulatos technikai tökéletességű munkáin önálló gondolatot, eredeti formai megoldásokat s a fémnek anyagszerű feldolgozását csak elvétve látjuk. A munkák nagy tömege ellenben az építészeti mintalapokból összeállított tervezetek vagy régi ötvöstárgyak többé-kevésbé sikerült utánzatai. A használhatóság és célszerűség követelményeivel a készítőik nem igen törődnek. A legtöbb eredetiséget — bár itt is csak szórványosan — az agyag- és a szövőipar terén láthatjuk. Csak bútorszöveteken, tapétákon, valamint egyes fayencegyártmányokon, üvegmozaikmunkákon látszik meg a kiállításon is kitűnő munkákkal szereplő angol iparművészeti iskolák üdvös hatása. És amit e téren fölmutattak, valóban magas színvonalon áll. A francia modern kerámia is tud egyes nagy mestereket fölmutatni. Bigot, Delaherche, Dalpayrat, a Massier testvérek, Mueller és társaik nemcsak új technikai vívmányokkal fejlesztették iparukat, hanem új formákat is eszeltek ki. A francia szövőipar azonban — művészi szempontból legalább — nem áll egy színvonalon az angoléval. Itt is több az imitáció mint a feltalálás.

A franco-british kiállítás épületei is mutatják, hogy a kiállítás intézői nem ambicionálták, hogy egy modern kiállítást mutassanak be, mert az építészek teljesen figyelmen kívül hagyták a modern művészet elsőrendű követelményeit: az anyagszerűséget és becsületességet. Az utolsó évtizedek kiállításairól jól ösmert hamis, színpadi trükkökkel dolgoztak, a gipszből, papírmáséból készült, plasztikus cikornyás díszektől roskadozó, habarccsal fődött jutával bevont falak alkotják a kiállítás csarnokait s a színpadi hatást a káprázati fokozzák az épületek párkányain, ormain és ablakain alkalmazott, esténként kigyuladó színes villamos lámpák.

A felhozottakból tehát látnivaló, hogy a szó teljes értelmében vett iparművészetet e kiállításon, az angol ipari szakiskolák gazdag csoportos kiállításán kívül, csak egyes agyag- és szövőipari kiállítók mutatnak be.

Annál több művészet szorult a képzőművészeti csarnokba, amely az utolsó száz évben feltűnt legkiválóbb

angol és francia festők, szobrászok és építőművészek alkotásainak a javát foglalja magában. Soha eddig ily magas színvonalú műkiállítást még nem rendeztek. S merem megjósolni, egyhamar nem is lesz alkalmunk arra, hogy hasonló nagyszabású, egytől-egyig művészi remekmunkákból álló kiállítást láthassunk. Ezzel a művészeti kiállítással Királyfi honfitársunk, a francia-brit kiállítás megszervezője, olyan csattanó Clou-t biztosított a maga kiállításának, amilyennel előtte még egy kiállítás sem dicsekedhetett.

A londoni magyar kiállításról lapunk legutóbbi számában hivatott tolltól eredő beható ismertetés főlegessége teszi, hogy arról e helyen bővebben megemlékezzem. Noha teljes elismeréssel kell adóznom mindazoknak, akiknek a rendelkezésre állott módfelett rövid idő alatt a kiállítást nyélbe kellett ütni, mert igazán emberi erőt meghaladó munkát végeztek, — mégis sajnálattal állapíthatom meg, hogy kiállításunk nem olyan, amilyen ma már egy magyar kiállítás lehet, ha azt kellő körültekintéssel és az összes illetékes körök lelkes közreműködésével rendezik.

A németek két nagy kiállításán, Münchenben és Darmstadtban mindvégig azt a törekvést láttuk, hogy egyfelől a kiállítási épületeket a nemesebb értelemben vett modern szellemben alkossák meg, tehát megmutassák, hogy lehet jó és tetszetős kiállítási épületeket a szokásos sarlatán viccek és szurrogatumok nélkül is megalkotni, másfelől, hogy az iparművészet kizárólagosan a XX. század izlését és forma- és színérzését mutassa. És ez a dicséretes törekvés általában sikerre vezetett. Ezzel nagyot lendítettek a kiállítás megalkotói a német iparművészet megújulásán s biztosítják győzedelmes előnyomulását a konzervativizmus békiyóiban tespedő francia és a lassúbb lépésekben haladó angol iparművészettel szemben.

A müncheni kiállítás egész anyaga kizárólagosan Münchenre vonatkozik. A kiállítás célja, hogy megmutassa, hogy München ma mit akar, mit tud.

Ha tehát figyelmesen végignézzük a kiállítást, tiszta képet kapunk München városának mai állapotáról, mert összehordták és tanulságosan bemutatnak itt mindent, ami München megismerésére alkalmas.

Együtt látjuk itt az összes müncheni iskolákat, egészségügyi berendezéseket, bepillantást nyerünk München kereskedelmébe és nagyarányú ipari vállalataiba. Itt nyilvánul mindenfelé a müncheni izlés, München művészete.

E bemutatkozás teljessége az, ami a kiállításnak jelentőséget ad. Másfelől pedig érdekes a kiállítás azért, mert igaz művészet nyilvánul meg minden csoportjának a rendezésében, nincs itt semmi olyan, ami a művészi összhangzást megzavarná. Erre pedig eddig alig volt példa. Ezt a kétségkívül nagy eredményt csak a tervszerűen és szigorúan végrehajtott művészi program megvalósításával érheték el.

A művészeti pavillon a képzőművészet válogatott munkáit foglalja magában s mintegy száz teljesen és művésziesen megoldott és berendezett helyiség az iparművészet sokféle ágazatának egységes képét tárja elénk. De a művészet nem csupán mint a gazdagok kiváltsága szerepel itt, hanem mint természetes járuléka mindannak,

ami bennünket környékez: mint a becsületesség és a műveltség követelménye.

A kiállítás modernitását nem is annyira a formai megoldásokban és a díszítés részleteiben látjuk, mintsem inkább abban, hogy mindenfelé az anyagszerűsége, a gondos munkára és a célszerűsége való komoly törekvés nyilvánulását tapasztaljuk.

A Darmstadtban rendezett hesszeni országos művészeti és iparművészeti kiállítás eszméje Ernő Lajos hesszeni nagyhercegtől indult ki. Célja az, hogy áttekinthető képet mutasson Hesszen jelenkori művészeti alkotásairól. Itt ez a korlátozás adja meg a kiállításnak sajátos jellegét. A látható művek vagy hesszeni születésű, vagy Hesszenben lakó művészekről erednek. A legelőkelőbb helyet az architektúra foglalja el, mint az a művészet, mely a kézművességet összefoglalja. Fejlődése szorosan összefügg a modern élet követelményeivel s vonatkozásban van oly társadalmi és gazdasági kérdésekkel, amelyek most kiválóan előtérbe kerültek.

Mindinkább tért hódít az a meggyőződés, hogy egy tervszerűen vezetett iparművészeti politika a közgazdaságtannak fontos része. Az építészeti és iparművészet csak akkor emelkedhetnek valóban művészeti magaslatra, ha hivatott erő irányítja fejlődésüket. A fejlődés pedig megakad, ha e föltétel hiányzik, vagy ha a hivatottság az erő nélkül van meg, vagy megfordítva. Hesszen e tekintetben szerencsés ország. Kormányza, de első sorban a művészetért lelkesülő, áldozatkész fejedelme rövid idő alatt bámulatos haladásra serkentette és képesítette Hesszen iparművészetét. És az eredmény szemmel látható.

Érdekes része a kiállításnak a munkásfalu. Az olcsó lakások létesítésére alakult egyesület hat teljesen berendezett munkásházat mutat be, amelyek megalkotásában a leghivatottabb művészek vetekedtek egymással.

Ez a kiállítás, Németország egy művészi szempontból igen értékes államának hét éves fejlődését mutatja be. Nem legkisebb érdeme a kiállításnak az, hogy nem akar tömegekkel hatni, hanem szűkebb méretű és ezért könnyen áttekinthető. Ha egyéb érdeme nem volna, ez az egy is elég, hogy a kiállítás létrejöttén örüljünk.

A bécsi Kunstschau első bemutatkozásán a Klímt vezérségét követő művészcsoporthoz munkáit egyesíti magában. Mintegy 50 termet töltenek be ezek a merész, részben érthetetlen, de sokszor igen érdekes festmények, szoborművek és iparművészeti dolgok. Az a bizonyos bécsi stílus nyilvánul itt szuverén módon úgyszólván minden munkán, az a könnyed, de alapjában a perverz-

tásig túlhajtott, ideges művészet, amely a bécsiéknél talán megbocsátható, minthogy azzal adnak munkáiknak helyi ízt, sajátos bécsi jelleget. Egy felkapott áramlatnak nyilvánulása ezek, amelyekben igaz gyönyörűségét kevés ember lelheti, mert, mint említettük, közönséges halandóknak nemcsak érthetetlen, de részben visszataszító művészi szülemények. A rendezés, mint ahogy azt a bécsiéknél már megszoktuk, most is kitérő. Olcsó eszközökkel finom művészeti hatásokat értek el. A keret, amely a művészi dolgokat magában foglalja, azokkal sohasem versenyez, bár magában véve is komoly művészi munka számba megyen.

Végül még rövidesen meg akarunk emlékezni a prágai kiállítás iparművészeti részéről. A legbecesebb az iparművészet körébe tartozó csoportok között az ipari iskoláknak kiállítása. Tudatos, erélyes és a gyakorlati élet követelményeivel számoló vezetésre vallanak a különböző szakiskolák munkái. Általánosan elismerik, hogy a prágai iparművészeti iskolának a kontinensen alig akad párja. Finom ízlés, eredetiség és praktikus szellem nyilvánul a bemutatott munkák javarésztében s a kiállításon szereplő ipari csoportokban sűrűn tapasztaljuk az iskola hatását, látjuk, hogy mily okosan befolyásolja és fejleszti művészeti irányban a cseh ipart.

Legmeglepőbb eredményeket az iparágak között az agyagművesség mutatja. Vannak nagy csehországi gyárak, amelyek csakis művészi szempontból kifogástalan árukat készítenek és hoznak forgalomba. Tehát nem követik azt az üzleti elvet, mely azt tartja, hogy a közönség túlnyomó része beéri az ízléstelen tákolmányokkal s ezért ilyeneket kell gyártani. Az említett cseh gyárak ellenben a legkiválóbb művészekkel készítetik a terveket és mintákat s gondosan ügyelnek arra, hogy azok sokszorosítása is megfelelő legyen. Ujabbán a Zsolnay-féle ezinkészítményekhez hasonló dísz tárgyakat, falburkoló lemezeket készítenek. Hasonlóan kedvezően mutatkozik be a cseh üvegipar, szövőipar, míg ellenben a bútortipar — egy-két kivételtől eltekintve — az una-
lomig elcsépejt bécsi bútortípusok utánzására szorítkozik.

A csehországi németek két év előtt Reichenbergában és a csehek a most Prágában rendezett kiállításainkkal egyaránt bebizonyították vasszorgalmukat, haladásukat. A két, ipari szempontból annyira fejlett nemzetnek versengése szemmel láthatóan rohamosan előrevitte őket a közgazdaság és kultúra mezején egyaránt.

Az ilyen versengésből mindenesetre több haszna van az országnak, mint ha politikai, nemzetiségi és felekezeti vívongásban merül ki ereje.

GY. K.

Aki egy nagy művészeti alkotást megértett, kezdi szeretni önmagát.

Ha valakinek művében megláttad a szép-et, ne menj el szótlánul mellette. Egy jól alkalmazott dicséret sokszor egy egész élet sikerét dönti el.

Ha egyszer valahol ráakadtam a szép-re, azután mindenütt azt keresem.

Aki művészet nélkül el tud lenni, élete harmóniájából talán csak egy valami hiányzik, de az épen — a vezető dallam.

K. LIPPICH ELBK.